

daran Schuld ist, indem er durch sein leichtsinniges Betragen alles Vertrauen verscherzt hat. Seine Censoren waren daher gegen ihn keineswegs ungerecht, indem sie nach den über ihn erhaltenen Begriffen urtheilten, und nach ihrer subjectiven Ueberzeugung, von der sie mit gutem Gewissen nicht abgehen können, handelten. Jeder einzelne beflisse sich in Allem eines solchen Benehmens, dass die sämmtlichen Professoren die subjective Ueberzeugung seines guten Willens über ihn gewinnen, und das ganze Collegium betrage sich so, dass jeder Professor jederzeit mit Freuden hereinkommt, dann sind Ihnen die besten Noten und der erwünschteste Fortgang gesichert, was ich jedem vom Herzen wünsche.

Spomini na Dunaj in okolico.

Posnel po svojem dnevniku Josip Levičnik, ljudski učitelj.

(Dalje.)

Moje načelo: *

Kar lepega vidiš, hvalevrednega slišiš, koristi-
orga okusiš, napiši! — Po tej poti omeš marsikaj
pozabljivosti, in postavljaš hkrati sam sebi stalni
spominak po prisloviel latinski: „Littera scripta
manet“, ali po našem: „Zapisana čerka ostane“.

Ker od Jozefinum-a ni dalječ do cesarske sirotišnice, in ker sem imel ravno še čas, podal sem se tudi tje. Da sem storil to, ne bo mi žal, dokler bom živ; in kdor zmed učiteljev pride na Dunaj, naj ja ne opusti, pogledati si ta izverstno-izgledni vstav, ki v vsi svoji osnovi za-sluzi imenovan biti uzor skerbne mladinske odreje in tudi odlične šole. Naj zapišem toraj o tem kaj več.

Pozvonivši pri vežnih vratih se mi one jaderno odpró, in predstavši se prijaznemu vratarju iz reda šolskih bratov kot učitelj iz Kranjskega, ter naznanivši mu željo, da bi se rad soznalil z notranjo vravnavo vstava, me pelje ob vhodu v lično, s slikami presvitlega cesarja, cesarice, cesa-reviča Rudolf-a in nadvojvodinje Gizele ozališano sprejemno ali govorno sobo (Empfang- oder Sprechzimmer), ponudi mi sedež, in pravi, da me hoče koj gosp. predniku oglasiti. Kmal pride jako priljudni in omikani g. prednik, in na vnovič razodeto željo, da bi si rad ogledal vstav, me z naj večjo radovoljnostjo pelje sam po mnogoštevilnih sobah in prostori-h obširnega poslopja. Pričela sva pri oni izbi, v kateri se shranjujejo raznoverstni učni pripomočki. Razna žitna plemena viditi so tu z bilkami in sadeži vred enako tablam v okvirih in pod steklom; ravno tako pred-očujejo se tudi druge rastline. Dalje so viditi mnogoverstna semena žitna, kermna in drevesna; — različna lesenina, prerezana po sredi, da je viditi notranja, kakor tudi zunanja stran z lubjem vred. Po stenah pa visi mnogo slikarij, ki kažejo načerte za razne gospodarske stavbe,

orodje itd. — Druga soba, v katero sva prišla, bila je knjižnica, in sicer razdeljena v dvoje, pedagogični in ascetični oddelek. — Tretja izba bila je stanica gosp. prednika samega, v katero sem memgrede pogledal. — V četrti sobi vidil sem zopet jako znamenite reči. Živalstva natlačenega (našopanega) se dokaj tukaj shranjuje; zlasti ptičev domačih, divjih in ptujozemskih. Dalje se nahajajo tu pripravati fizikalni in mehanični, kakor tudi elektrizirni stroj. Tudi se v tej sobi shranjujejo risarski in pismi šolski izdelki vsih razrede. Tako izverstnih slikarij raznih sort in tudi lepopisov je med temi zbirkami za viditi, da se kar ni za prečuditi. (Memgrede naj opomnim, da ima cesarska sirotišnica sama za se lastno šolo, in sicer vse štiri razrede normalne [ljudske] šole, in spodujo realko.) — Peta soba, v katero me je g. prednik pripeljal, bila je sprejemnica za odlične goste, ali kakor Nemci pravijo „Sitzzimmer“. Krasne slike (portrāti) cesarice Marije Terezije; cesarjev Jožefa in Franca Jožefa; nekega posebnega dobrotnika vstava, Cahos po imeni, vse v živni velikosti kinčijo med drugim to sprelepo sobo, ki je s posebno okusnem pohišjem nadána. — Šesta soba je bila ena zmed spavnic. Jako prostorna, visoka, snažna in zračna dvorana je to, v kateri se nahaja v treh verstah 100 ena od druge ločenih posteljic. Posteljaki so železni. Vsak fantek ima pri posteljici polico za perilo, in kropilnico za blagoslovljeno vodo. Ob sredi sobe stoji kot na malem altarcu lepa slika brezmadeža spočete Device Marije, pri kateri gori luč, in tu dečki opravljajo vsкупno svoje jutranje in večerne molitve. Za ohranjenje reda ima v spavnici tudi en šolski g. brat svoje ležišče, ki je po mali premični steni prikrito. Tik spavnice je shramba za obleko. Vsaki fantek ima svojo odločeno številko, in po tej so zaznamovane vse njegove reči, tedaj tudi obleka, katera je pri vsih enako narejena; iz tamne tkanine. Na ovratnikih imajo nekateri male našive, po katerih se spoznava ali njihova odličnost, ali pa tudi maroga pomankljivega vedenja. — V sedmi sobi stoji osmero glasovirjev, v osmi pa so male orglje, fisharmonika in dva glasovirja, vse to deloma al za rabo gg. šolskih bratov samih, ali pa za podučevanje rejencev. — Deveta soba, v katero sem prišel, je dvorana za snaženje in umivanje. Kakor v spavnici, sem najdel tudi tu naj lepši in najnatančnejši red. V veliki prostorni odpertí omari ima vsak fantek v predalčku pod svojo številko svojo brisalko, kertačico za zobe, kertače za osnaženje obleke in obutala, in tudi svoj glavnik. Po treh straneh pa ima prostorna dvorana ob stenah narejene široko-globoke plehaste žlebove, nad tístimi pa male pipe, iz katerih po odpertju curí hladna čista voda. Ko rejenci tedaj zjutraj opravijo svojo molitev, se pridejo lesèm snažiti in umivat. Petdeset jih zamore hkrati pristopiti k umivanju, in onesnažena voda odteka iz zgor omenjenih žlebov zopet po nalašnih skrivnih odtókih. — Dalje peljal me je prijazni g. prednik po šolskih sobah, katere se naha-

jajo tük ena druge, tako, da se iz ene v drugo lahko gre, in tudi skoz v duri vdelani prizor lahko iz druge v drugo vidi. Da je tudi v učnih sobah vse potrebam najnovejših časov vgodno vravnano, in da se poleg tega kaže povsod tudi podlaga vérska, umé se samo po sebi. — Sóba III. realnega razreda vravnana je tako, da se v nji tudi eksperimentirati zamore; za kemični laboratorij pa služite dve drugi izbi. Zlasti dopadla mi je še tudi risarska dvorana. Osmero dvo-oken siplje obilno svetlobo v to zelo veliko in prostorno učilnico; po mizah se nahaja raznega orodja in modelev; stene pa so poopéte z mnogoverstnimi slikarijami, ki so opasane z okviri ter shranjene pod steklom. Tudi preskušensko dvorano (Prüfungssaal), domačo bolnišnico, kopališče, kuhinjo in obednico (v kateri je bilo ravno pogrnjeno za 350 dečkov za večerjo) sem ogle dal. Povsod vlada tolika snaga in redovnost, da se mi je prav lahko verjetno zdelo, ko mi je prijazni g. prednik povedal, da o času kolere l. 1868 zmed 350 rejencev ni nihče vmerl.

Po pregledu obširnih poslopij podal sem se še na vert, ki je razdeljen v dvoje. Rejenci imajo svojega, in se ondi nahaja tudi telovadnica. Mnogo otročaje v sukalo se je tu, in po vsem je bilo viditi, da biva jim v živahnem zdravem telesu tudi nepokvarjeni duh. Še lepši, se vé, je vert gg. šolskih bratov, ki je okinčan z Marijnim kipom, ima prijetne senčne hodišča, kjer vabi sladki tertni sad k okrepčilu. — Poslednjič sem se še podal, ker se je bližala noč in je bilo ravno pozvonilo k večernicam (sobota večer namreč je), na stranski kor mične in obilno razsvitljene vstavske cerkve. Rejenci, nastavljeni po prostornem cerkvenem središču, so se v jako krepkem čveteroglasju posobno prijetno družili orglam, in donenje petja, ki se je iz nad 300 gerl dvigalo na višave, živo spominjalo me je one naše slovenske pesme, ki se poje v visoki praznik presvete Trojice, in pravi v eni svojih kitic:

„Ko glas vodá je šum!“

Pri taki lepi in spodbudni božji službi se tudi nisem čudil, da sem zapazil pod korom mnogo občinstva, ki se je vdeležilo te spodbudne pobožnosti. Cerkev je namreč zagrajena pod korom tako, da je za zunajno občinstvo le tam dol prostor, in so rejenci sami za-se in čisto nemotljeni nastavljeni po središču njenem.

Toliko tedaj o cesarski sirotišnici. Se ve, da vsega na drobno nisem popisal in poštel, kar sem v nji vidil; memgrede si človek ne more vsega v spomin vtisniti tako, kakor bi rad. Rečem pa, da nikomur ne bo žal, kdor se potrudi v ta vstav, zlasti pa učiteljem ne, ker jih tu marskaj podžiga k posnemí, zlasti to, kakošne učne pripomočke naj si prizadevajo priskerbovati za svoje šole, kar pogostokrat razun malega truda nič, ali le kaj čisto majhnega stane.

22. dan avgusta. (Cerkve: Pavlanarska, kapucinska, št. Peterska, katoliško-garnizonska in šottenska. Cesar-ska dvorna kapela. „Schmelzer“-pokopališče. „Schmelzer-Exerzierplatz“.) — Danes sem kot v nedeljo hotel koj na tešče zadostiti 2. cerkveni zapovedi, da bi imel celi dan čas za ogledovanje Dunaja. V pavlanarski cerkvi sem bil zjutraj ob 6. uri pri pridigi in sv. maši. Pridiga navadno na Dunaji terpi pol ure, in ko g. govornik sklene, izreče ljudstvo po vsej cerkvi hkrati in na glas: „Vergelt's Gott“, kar bi se po našem tolmačilo: Bog plačaj za razlagane verske úke. Pavlanarska cerkev, posvečena ssv. Angelom varhom, se nahaja v videnskem okraji, je bila nekdanj samostanska, in ima posebno izverstne slikarije slovečih malarjev Rothmayr-a in Hess-a. — Poznej sem zaverstoma obhodil zgoraj navedene cerkve, ki se vse nahajajo v znotranjem mestu. Kapucinsko sem omenil že nekoliko o popisu njenih podzemeljskih rak. Cerkve te verste so si sicer zelo vse enake, vendar je dunajska nekoliko različna od drugih, ima nekaj dobrih slik in zasluži toraj toliko bolj ogledana biti, ker vabi hkrati tudi k obiskovanju cesarskih grobnic.

Št. Peterska cerkev je skrita za enem naj lepših dunajskih trgov, kjer kažejo o delavnikih štacunske izložbe bogastev in lepotij od sile; menim namreč terg „Graben“, ki je v bližavi št. Štefanske metropolitanske cerkve. Iz srede terga „Graben“ tedaj pridemo skoz ozke ulice „Jungferngasse“ na št. Peterski terg, ki pa komaj zasluži to ime. Al cerkev, ona je lepa, kakor zopet morem reči, da je malo taci. Zgodovina nam pripoveduje, da je cesar Karol Veliki že l. 792 dal na tem mestu postaviti katoliško cerkvico. Cesar Leopold I. je ostarelo dal l. 1700. podreti, položil l. 1702 temeljni kamen sedajnemu krasnemu sve-tišču, katero je bilo l. 1712 dodelano. Zidarski mojster Fischer iz Erlacha si je postavil tudi s tem delom zmed mnogih drugih neminljivi spominek. V stavbi nekoliko videnski Karol Boromejevi cerkvi podobna ima tudi ta podolgo-okroglasto podobo, je opasana z 2 večjema in 4 manjšimi kapelami, vse pa je kronano z ogromno kupljo. Zidarska, zlatarska, kiparska, kamnoseška in slikarska umetnost so si podajale pri tej izverstni stavbi v naj večji prijaznosti roko, in zagotovljen naj bo, da ne bo mu žal za korake, kdor si tudi njo ogleda. (Dalje prih.)

Letošnja šolska letina.

(Dalje.)

I. Del.

Zum erdkundlichen und geschichtlichen Unterrichte an unserer Anstalt. V nemškem jeziku spisal gosp. profesor L. pl. Gariboldi.